

“La pobresa no és ni una ni és deguda a la

Benjamín Forcano (Anento, Saragossa, 1935), claretià, professor de teologia moral i amic de Jon Sobrino, Leonardo Boff o Pere Casaldàliga –amb qui comparteix les idees de la Teologia de l’alliberament–, ha promogut l’edició d’un llibre homenatge a Pere Casaldàliga, en el qual companys i amics “recorren” la vida i l’obra d’aquest bisbe compromès de ple amb la causa dels indígenes, les dones, els pagesos sense terra...

C. Ortega / Direcció General de Cooperació

Ens pot fer una petita semblança sobre Pere Casaldàliga i la seva labor al Mato Grosso brasiler?

Començaré per dir que considero Pere Casaldàliga un geni del cristianisme, una persona difícilment repetible i amb una actitud d’una coherència exemplar.

Ja des de molt jove el revoltava la injustícia social. A la Catalunya dels anys cinquanta treballà estretament amb moviments obrers i amb col·lectius marginats, tot i que fou l’any que passà a Guinea Equatorial (1960) el que el deixà realment “tocat”: Àfrica el va impac-tar moltíssim.

Quan el 1968 fou destinat en missió a São Félix do Araguaia (Brasil), quedà tremendament impressionat per la situació infrahu-mana en què vivien els indígenes i els peons dels latifundis. Aquest fet el portà a escriure i a publicar l’informe *Feudalismo y esclavitud en el norte de Mato Grosso*, on denunciava els salaris de fam, els maltractaments que patien els indígenes, les amenaces dels pisto-lers a sou dels cacics, la conculcació constant dels drets d’aque-lles poblacions i l’absència absoluta de serveis sanitaris, d’educa-ció o de qualsevol altre tipus.

Casaldàliga, que és molt sensible a la injustícia, es posà del costat del poble oprimat i promogué i féu seva la Teologia de l’allibera-ment, la qual cosa li costà enfrontaments amb la jerarquia vaticana i amb els latifundistes de la regió, que posaren preu al seu cap.

De llavors ençà, i durant els quaranta anys següents, Pere Casaldàliga ha caminat amb el poble i ha lluitat en favor dels drets dels indis, els pagesos i els treballadors. Al mateix temps, ha des-tacat pel seu paper renovador a la Conferència Episcopal Brasileira, ha estat un gran animador dels moviments socials i dels moviments eclesials de base, i ha compartit i estimulat moltíssimes persones, grups i col·lectius de tot el món. Els seus escrits, cartes, circulars, poemes i llibres, estan carregats de denúncia i de passió allibera-dora, i són una referència per a l’Església universal.

El concepte de caritat conté la idea de l’assistencialisme, tan crític en els cercles humanitaris i de desenvolupament per-què crea dependència a les poblacions receptores. Al seu entendre, quin sentit ha de tenir avui la caritat cristiana?

Crec que hauria de tenir el sentit que li assigna Casaldàliga. Si ana-litzem el seu treball, veiem que és molt lluny de l’assistencialisme. Precisament, és la caritat evangèlica la que porta Pere a plantejar en termes exactes l’opció pels pobres i a escriure: “No podíem veure tot això amb els braços plegats... L’Evangeli és un foc que et crema la tranquil·litat. No es pot ser cristià i suportar la injustícia amb la boca callada”.

Una de les qüestions que aborda la Teologia de l’alliberament és l’anàlisi de les causes que sumeixen les persones en la pobresa. La

“El sistema neoliberal és, per natura, egoista, competitiu, basat en la llei del més fort”

casualitat ni una fatalitat, voluntat de Déu”

pobresa no és una casualitat ni una fatalitat, ni és deguda a la voluntat de Déu. Si hi ha empobrits és perquè hi ha empobridors; si hi ha oprimits, és perquè hi ha opressors.

Des de l'òptica de Pere, doncs, cal fer veure als pobres que aquesta situació –que els desproveeix de la dignitat i dels seus drets– és antinatural i antidivina, i que pot i ha de ser canviada, primordialment per ells. Tenir consciència de la seva iniquitat incita a la sublevació interior, a la solidaritat i a la lluita personal i organitzada. D'aquesta manera, la pobresa se'ns presenta no com un problema individual de persones que no tenen res o que treballen per viure i consumir, sinó com una estructura perversa que requereix ser abolida, per donar pas a una societat alternativa que es construeixi a partir d'una democràcia participativa i corresponsable a tots els nivells: econòmic, cultural i polític.

La caritat missionera implica la predicació i la pràctica de la justícia, la qual cosa la interrelaciona profundament amb la societat i la política. Per a Pere, aquesta implicació té una lucidesa, un risc i una coherència que el fan tocar el martiri i que converteixen en vana la teoria que “la religió és opi”.

Què interpreta vostè quan veu que moltes de les organitzacions catòliques que treballen en els països empobrits, s'alineen amb les posicions més crítiques amb el sistema neoliberal?

Ho interpreto com una conseqüència inevitable de l'anàlisi, de la dignitat i del compromís humanocristià. El sistema neoliberal és, per natura, egoista, competitiu, basat en la llei del més fort (de la força, no del dret), classista i segregacionista. Tampoc Pere no estalvia les crítiques a aquest sistema: “Els neoliberals i els neocapitalismes, i certes neodemocràcies i altres reformismes assossegats que menteixen o es menteixen –cínics o babaus– serveixen únicament per salvar el privilegi dels pocs privilegiats a costa de la productiva submissió dels molts morts de fam... Una cosa he entès, clarament, en la vida: les dretes són reaccionàries per natura, fanàticament immobilistes quan es tracta de salvar el que és seu, solidàriament interessades en aquell Ordre que és el Bé... de la minoria de sempre”.

Confesión del latifundio

Por donde he pasado
siempre he plantado
la alambrada.

Por donde he pasado
siempre he plantado
la muerte matada.

Por donde he pasado
siempre he matado
la tribu callada,

la siembra sudada,
la tierra esperada.

Por donde he pasado
siempre he plantado
la nada, la nada, la nada”

(Pere Casaldàliga, *Cantares
de la entera libertad*)

I la seva nul·la sintonia amb l'actitud involucionista de l'Església catòlica romana, que no sembla que reaccioni envers l'exclusió que fa el neoliberalisme de la majoria de la humanitat?

Prefereixo –i és millor–, contestar amb paraules de Casaldàliga: “Hi ha un procés, obert i sistemàtic, d'involució a l'Església catòlica... Negar aquesta involució em sembla ingenuïtat o hipocresia. Sento que les esglésies del Tercer Món tenim ara la missió ineludible d'ajudar l'Església una a ser ‘catòlica’ de veritat; sense eurocentrismes colonitzadors, sense controls prepotents... Ni l'idealisme escatològic, ni el servilisme polític, ni la prepotència eclesial, corresponen al missatge i a la missió de Jesús que han de ser-ho també de la seva Església”.

Atès que el dret d'opinió pública a l'Església no existeix com a tal, doncs és evident que aquest dret inclou la crítica –diuen els canonistes– (en cas contrari seria només dret a aplaudir), és necessari començar a exercir-lo, per al bé de l'Església.

La imparcialitat és una de les màximes del treball humanitari. Però, els iniciadors de la Teologia de l'alliberament, no dubtaren

a comprometre's amb la causa dels més oprimits. Creu que és inevitable prendre partit?

Aquí, no es pot ser neutral, o es pren partit per un bàndol o per l'altre: o amb els rics o amb els pobres. És cert que l'Evangeli és per a tothom, també per als rics, però contra la seva riquesa, els seus privilegis, el seu poder de dominar i de discriminar. Déu no vol la injustícia, la misèria, el dolor de tants de menyspreats i d'exclusos. La maleeix.

Sobre això escriu Casaldàliga: “Analitzar la tràgica situació dels dos terços de la humanitat, assenyalar-la com a contrària a la voluntat de Déu i assumir compromisos pràctics per transformar aquesta situació, són passos obligats de la Teologia de l'alliberament. Als enemics del poble és a qui no agrada la Teologia de l'alliberament. Celebrarien tant que els cristians sols pensessin en el Cel... i menyspreessin la Terra! Mentre que el que nosaltres volem és guanyar el Cel, conquistant la Terra”.

Dom Pedro, bisbe dels oprimits

Pere Casaldàliga, bisbe emèrit de São Félix do Araguaia (Brasil), és una de les personalitats més representatives de l'Església dels pobres. Al llarg de la seva vida ha estat un membre molt actiu del Consell Indigenista Missioner i de la Comissió Pastoral de la Terra de l'Església brasilera, organitzacions dedicades a la defensa dels indígenes, dels més necessitats i dels pagesos sense terra del Brasil.